

8

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

DOI: 10.33994/kndise.2024.69.58
УДК. 343.98

Олена Валеріївна Голікова

*Заступниця завідувача відділу товарознавчих та спеціальних видів досліджень лабораторії інженерно-транспортних, товарознавчих та спеціальних видів досліджень Київського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України
ORCID: 0000-0002-2487-3637, e-mail: ov_golikova@ukr.net*

Олександр Валерійович Закс

*Старший судовий експерт відділу фоноскопичних, комп'ютерно-технічних та телекомунікаційних досліджень лабораторії криміналістичних видів досліджень Київського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України
ORCID: 0009-0005-3820-1435, e-mail: sayrman@ukr.net*

Станіслав Георгійович Дем'янчук

*Доктор філософії в технічній галузі, провідний науковий співробітник відділу фоноскопичних, комп'ютерно-технічних та телекомунікаційних досліджень лабораторії криміналістичних видів досліджень Київського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України
ORCID: 0009-0009-9941-2016, e-mail: stas_chuk@i.ua*

Дослідження вебсайтів під час вирішення питань щодо порушення авторського права

Стаття присвячена опису підходів, які застосовуються при дослідженні вебсайтів з метою встановлення порушень авторського права,

в тому числі дослідженню ознак, що вказуються на схожість/тотожність вебсайтів, розміщених за різними доменними адресами. У статті наведено загальну класифікацію вебсайтів, виходячи з їх ознак. Запропоновано загальний алгоритм дослідження вебсайтів під час встановлення ознак, який базується на експертній практиці.

Ключові слова: авторське право; вебсайт; вебсторінка; судова експертиза.

Постановка проблеми. У теперішній час активного використання мережі Інтернет все більше і більше власників бізнесу розташовують свої пропозиції у цій мережі. Це не дивно, адже охоплення аудиторії за допомогою можливостей всесвітньої павутини набагато ширше, ніж офлайн. Кожен хто бажає просувати свої товари чи послуги, починаючи від великих компаній і закінчуючи крихітними фірмами та ФОПами, має свій вебсайт.

Залежно від задач, які необхідно вирішити, вебсайти дуже сильно різняться. Більш того, задля просування власного бренду вебсайт і повинен бути таким, який якісно вирізняється серед інших подібних йому. Таким, що буде одразу асоціюватись із певним виробником або постачальником товарів чи послуг. При цьому вебсайт як складний об'єкт інтелектуальної власності потребує правової охорони. Спрощене ставлення до нормативного визначення даного об'єкта викликає у правозастосовній практиці та сфері експертного забезпечення захисту прав інтелектуальної власності певні проблеми, на які слід звернути увагу та вжити заходів для їх розв'язання.

На сьогодні, зважаючи на швидкий розвиток інтернет-технологій, запитів щодо дослідження вебсайтів або їх елементів як об'єктів авторського права стає все більше, що зумовлює необхідність узагальнення та створення окремого алгоритму їх дослідження під час проведення судової експертизи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з аналізом нормативного визначення поняття вебсайту та послідовності дій судового експерта є недостатньо дослідженими у контексті судово-експертного забезпечення правового захисту вебсайту як об'єкта права інтелектуальної власності й потребують більшої уваги фахівців.

Мета дослідження. Метою публікації є визначення раціонального алгоритму судово-експертного дослідження вебсайту як об'єкта права інтелектуальної власності.

Викладення основного матеріалу. Розглянемо детальніше, що являє собою вебсайт у розумінні вітчизняного законодавства.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [1], вебсайт — сукупність даних, електронної (цифрової)

інформації, зокрема об'єктів авторського права та/або суміжних прав тощо, пов'язаних між собою і структурованих у межах адреси вебсайту та/або облікового запису власника такого вебсайту, доступ до яких здійснюється через адресу в мережі Інтернет, що може складатися з доменного імені, записів про каталоги або виклики та/або числової адреси за Інтернет-протоколом.

На думку авторів даної статті, це досить спрощене визначення для вебсайту, адже відповідно до нього вебсайт розглядається як певна сукупність інформації, тобто вебсайт та його наповнення урівнюються.

У той самий час, відповідно до усталеної практики, вебсайт та його наповнення розглядаються як об'єкти інтелектуальної власності окремо один від одного. Тобто, дослідженню може підлягати безпосередньо як сам вебсайт як «комп'ютерна програма», так і його наповнення. В свою чергу «наповнення» можна умовно розподілити на елементи дизайну вебсайту (оригінальні фони, зображення, що формують дизайн, логотипи та фавікони) та контент (будь-які елементи з ознаками об'єктів авторського права, що наповнюють вебсайт: статті, фото, що ілюструють статті тощо).

Таким чином, можна визначити наступні ознаки вебсайту:

- за змістом вебсайт є сукупністю даних, електронної (цифрової) інформації та об'єктів авторського права і (або) суміжних прав;
- всі інформаційні матеріали пов'язані між собою і структуровані у межах адреси вебсайту і (або) облікового запису власника цього вебсайту;
- доступ до вебсайту здійснюється через адресу мережі Інтернет (доменне ім'я, запис про каталоги або виклики і/або числової адреси за Інтернет-протоколом).

Вебсайт — це складний об'єкт інтелектуального права, оскільки:

- містить в собі програмні засоби (відповідні комп'ютерні програми, завдяки яким вебсайт функціонує);
- має інформаційне наповнення (тексти, зображення тощо);
- має унікальне ім'я (доменне ім'я);
- інформація, що міститься на вебсайті, може зберігатися на віддаленому сервері (цей процес характеризується як хостинг);
- доступ до вебсайту можливий з будь-якого комп'ютера, підключеного до мережі Інтернет, завдяки використанню відповідного програмного забезпечення (публічний доступ будь-якої особи).

Усі існуючі вебсайти можливо умовно розділити на наступні типи: статичні вебсайти; веб-спільноти; інтернет-магазини; портали; блоги.

Однак, це досить узагальнена класифікація, доцільніше було б класифікувати вебсайти за низкою ознак, наприклад, за технологією подачі, за власником, за наповненням (контентом), за призначенням. Відповідна класифікація наведена на (рис 1).

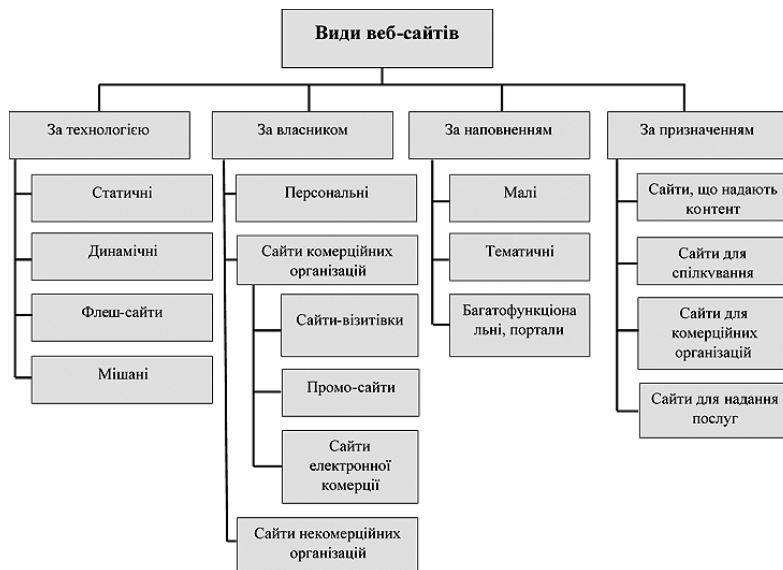

Рис 1. Класифікація вебсайтів за ознаками

Таким чином, сайти можна класифікувати за доступністю сервісів, фізичним розташуванням і призначенням.

За доступністю сервісів їх поділяють на:

- відкриті — усі сервіси повністю доступні для будь-яких відвідувачів і користувачів;
- напіввідкриті — для доступу потрібно зареєструватися (зазвичай безкоштовно);
- закриті — повністю закриті службові вебсайти організацій (наприклад, корпоративні вебсайти), особисті вебсайти приватних осіб. Такі вебсайти доступні для вузького кола людей. Доступ нових людей можливий через запрошення.

Окремо також розглядають програмно-апаратні комплекси або бази даних, доступ до яких здійснюється за допомогою браузера.

Якщо вебсайт доступний користувачам з мережі Інтернет, він вважається зовнішнім, натомість вебсайт, доступ до якого можуть здійснювати лише користувачі локальної мережі, є внутрішнім.

За призначенням вебсайти поділяють на:

- бізнес-сайти — вебсайти, що містять інформацію про компанії та їхні послуги, здійснюють функцію електронної торгівлі;
- інформаційні сайти — призначені для інформування відвідувачів, поширення новин, тематичні сайти, енциклопедії, словники тощо;

- сайти соціальних мереж — інтерактивні багатокористувацькі вебсайти, які наповнюються самими учасниками мережі. Вебсайт являє собою автоматизоване соціальне середовище, що дозволяє спілкуватися групі користувачів, об'єднаних спільним інтересом;
- вебпортали — універсальні вебсайти, через які можна вийти на інші ресурси мережі Інтернет;
- сайти сервісів — вебсайти служб, які існують у мережі Інтернет, зокрема, вебсайти пошукових служб (*Google, Bing*), поштові вебсайти, веб-форуми, он-лайніві сховища даних (*Skydrive*), вебсайти служб онлайнного документообігу (*Google Docs*), зберігання та обробки фотографій (*Picnik, ImageShack, Panoramio, Photobucket*), зберігання та поширення відео (*YouTube*) [2].

Незважаючи на те, що більшість вебсайтів є на перший погляд унікальними, в них часто можна знайти спільні за функціональністю частини.

Варто зазначити, що без відповідного програмного забезпечення неможливе функціонування вебсайту з технічної точки зору. Зокрема, йдеться про комп'ютерні програми, які працюють «всередині» вебсайту (так званий бек-енд). Окрім того, веб-програмування використовується і для візуальної частини вебсайту (так званого фронт-енду).

Для створення вебсайту часто використовують комбінацію кількох мов програмування, щоб створити функціональні та привабливі вебсайти. Такими мовами є, наприклад:

- *HTML* (визначає структуру та вміст вебсторінок);
- *CSS* (відповідає за зовнішній вигляд і стилізацію сторінок);
- *JavaScript* (додає динамічну та інтерактивну функціональність).

У деяких випадках вебсайти не «пишуться» «з нуля», а створюються за допомогою спеціальних систем керування контентом — *CMS* (англ. *Content Management System*). Це програмна оболонка, яка дозволяє легко вводити і редагувати дані — текст, малюнки тощо, додавати і видаляти вебсторінки, тобто керувати вебсайтом у режимі онлайн, без знання *HTML*, мов програмування та інших спеціальних навичок. Зараз популярними є безкоштовні *CMS: Wordpress, Joomla, Drupal*. Вебсайти, створені за допомогою *CMS* є досить шаблонними і візуально впізнаваними.

Зазвичай на вебсайтах розміщується певна інформація, яка може бути інтелектуальною власністю певної особи, а саме: об'єкти авторського права (тексти, малюнки, музичні твори тощо), об'єкти суміжних прав (фонограми, відеограми тощо), об'єкти патентного права (наприклад, зображення промислового зразка), засоби індивідуалізації (комерційне найменування, зображення знаку для товарів і послуг) тощо.

Таким чином, вебсайти варто розглядати як певний «складений» твір, що складається з комп'ютерної програми та інформації у електронному вигляді (контент). Саме з такої точки зору необхідно досліджувати вебсайт — окремо наповнення (контент), окремо результат веб-програмування.

Задачі, які зазвичай ставляться перед експертом при дослідженні вебсайтів, зводяться до двох основних:

- встановлення використання даних (у тому числі програмних кодів, бібліотек тощо) одного вебсайту при створенні іншого;
- встановлення використання об'єктів інтелектуальної власності на вебсайті.

При дослідженні вебсайту як об'єкта авторського права можна визначити такі основні етапи:

1. Фіксація вмісту вебсайту. Цей процес являє собою фіксування інформації, що міститься на вебсайті та збереження її на матеріальному носії. У випадку, коли на вебсайті містяться окремі елементи, що можуть бути об'єктами авторського права, такі елементи фіксуються окремо, вивантажуються на матеріальний носій та долучаються до фіксації. Окрім того, можливо здійснити конвертацію вебсайту у формат *html* або *figma*-макет, що дозволить проаналізувати структуру вебсайту.
2. Ідентифікаційне та порівняльне дослідження за наступними ознаками:
 - 2.1. Програмна складова:
 - набори та версії бібліотек;
 - *Hosting* та *CDN*-провайдери;
 - мапа вебсайту (запити до ресурсів);
 - бекенд/API-сервіси (використовуються *API*-запити під час основних дій на вебсайті, наприклад, при реєстрації, використанні форми відновлення або форми оплати);
 - перевірка перехресних *URL* (наприклад, посилання на соціальні мережі, месенджери, посилання на завантаження додатків тощо).
 - 2.2. Зовнішнє оформлення (аналіз дизайну вебсайту):
 - загальне розташування елементів на головній сторінці;
 - кольорова гама оформлення головної сторінки та інших сторінок вебсайту (поєднання кольорів; навігаційні елементи (кнопки) тощо);
 - розташування логотипу та навігаційної панелі;
 - загальна візуальна схожість логотипів;
 - вікно реєстрації;

- вебсторінки та розташування елементів на вебсторінках;
- фавікон;
- форма входу (введення логіну та пароля);
- форма відновлення пароля.

2.3. Наповнення вебсайту (у разі необхідності):

- текстові описи та текстове наповнення (замітки, статті, опис товару);
- зображальне наповнення (малюнки, фотографії, фонові зображення);
- знаки для товарів та послуг, що використовуються на вебсайті тощо.

Розглянемо процес аналізу вебсайтів детальніше.

Для оптимального дослідження вебсайтів необхідно здійснити їх вивантаження з використанням програмних засобів автоматизації. Одними із таких засобів є вільні консольні програми *Wget* та *CURL*, які містяться майже в усіх дистрибутивах *GNU/Linux*. *Wget* та *CURL* дозволяють взаємодіяти з безліччю різних веб-серверів з використанням відповідних протоколів.

Після завантаження файлів вебсайтів експерт отримує каталог, що містить в собі структуровані каталоги та файли, які в подальшому можливо імпортувати до вільних програмних продуктів *KDiff3* або *WinMerge*. Вказані вище програмні продукти дозволяють провести автоматизоване порівняння структури вебсайтів, а також отримати інформацію про ідентичність файлів.

У випадку коли необхідно перевірити співпадіння у структурі *URL*-адрес без завантаження самих файлів вебсайтів можливо, знову ж таки, скористатись програмними засобами *Wget* та *CURL* із використанням відповідних параметрів та допоміжних вільних консольних програм, таких як *grep* та *sed*.

Отримана інформація про *URL*-адреси вебсайтів зберігається експертом у відповідний файл з назвою вебсайту з метою проведення подальшого порівняння структури *URL*-адрес після кореня «» вебсайту з використанням програмних продуктів *KDiff3* або *WinMerge*.

Для порівняння запитів, які відправляють вебсайти, необхідно відкрити у новій вкладці веб-браузера *Firefox* кожну *URL*-адресу, запустити інструмент для веб-розробників та перейти у вкладку мережа. Після чого необхідно оновити вебсторінку вебсайту.

У результаті у вкладці «мережа» відображаються всі запити вебсайту на стороні фронт-енду. Далі отримані запити зберігаються у файл з розширенням *har*, який містить в собі дані у форматі *json*, після чого з використанням відповідних консольних команд експерт отримує з нього потрібну інформацію.

Отже, враховуючи, що вебсайт являє собою складний об'єкт авторського права, що складається з окремих елементів, його дослідження потрібно здійснювати поелементно, а саме дослідженню підлягає: оригінальна структура, графічне оформлення, розташування елементів.

Це стосується встановлення фактів використання одних вебсайтів при створенні інших, хоча в експертній практиці найчастіше питання щодо використання вебсайту повністю і не ставиться, розглядаються саме факти використання окремих зображень, текстів, рідше оригінальної структури вебсайту.

Висновки. Таким чином, вебсайт — це сукупність даних, електронної (цифрової) інформації, зокрема об'єктів авторського права та/або суміжних прав тощо, пов'язаних між собою і структурованих у межах адреси вебсайту та/або облікового запису власника такого вебсайту, доступ до яких здійснюється через адресу в мережі Інтернет, що може складатися з доменного імені, записів про каталоги або виклики та/або числової адреси за Інтернет-протоколом. Вебсайти — це «складений» твір, що містить у собі як результати веб-програмування, так і певний контент, який може бути об'єктом прав інтелектуальної власності.

Запропонований авторами статті підходи щодо поелементного дослідження вебсайту як об'єкта інтелектуальної власності в сучасних умовах являють собою найбільш раціональний алгоритм, який рекомендується використовувати під час проведення судових експертиз.

Перелік посилань

References

1. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 №2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 14.01.2024).
 2. Поняття, структура та різновиди вебсайтів. Автоматизоване розроблення вебсайтів. URL: <http://www.ndu.edu.ua/liceum/web.pdf> (дата звернення: 14.01.2024).
- On Copyright and Related Rights : Law of Ukraine dated 01.12.2022 No. 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (access date: 14.01.2024) [in Ukrainian].
- Concept, structure and types of websites. Automated website development. URL: <http://www.ndu.edu.ua/liceum/web.pdf> (access date: 14.01.2024) [in Ukrainian].

Peculiarities of website research in resolving copyright infringement issues

O. Holikova, O. Zaks, S. Demianchuk

This article is devoted to a description of approaches to prevent the investigation of websites in order to establish a violation of copyright, including the facts of the creation of such a copyright object as a website, as well as the investigation mark that I indicate look at the similarity/identity of websites, located behind different domain addresses. According

to the authors, a website is a set of data, electronic (digital) information, in particular objects of copyright and/or related rights, etc., interconnected and structured within the website address and/or account of the owner of such a website, which is accessed through an Internet address, which may consist of a domain name, directory or call records and/or a numerical Internet Protocol address. The article provides a comprehensive classification of websites based on their characteristics, for example: delivery technology, content, content, and so on. A formal algorithm for tracking websites has been developed and a sign has been installed that indicates the similarity/identity of websites located at different domain addresses, which is based on expert practice. The approaches proposed by the authors of the article on element-by-element study of the website as an object of intellectual property in modern conditions represent the most rational algorithm, which is recommended to be used during forensic examinations.

Keywords: copyright; website; web-page; forensic examination.

⇒ Голікова, О. В., Закс, О. В., Дем'янчук, С. Г. (2024). Дослідження вебсайтів під час вирішення питань щодо порушення авторського права. *Криміналістика і судова експертиза*. Вип. 69. С. 662—670. DOI: 10.33994/kndise.2024.69.58.